

PÄÄKIRJOITUS

Aikuiskasvatustiedettä rakentamassa.

Aikuiskasvatuksen tutkimusseura 70 vuotta

Rainer Aaltonen

Olemme eilen jälleen viettäneet itsenäisyyden päivää, olemme viettäneet sitä raskaiden kokemustemme jälkeen kansallisen yhteisyyden ja tulevaisuuden uskon päivänä. Myöskin me, kansansivistystyöväki, tahdomme olla mukana näitä suuria ajatuksia korostettaessa ja niille edelleen välitöntä pohjaa luotaessa, haluamme olla samaan tapaan kuin silloin kun vuosien kuluessa luotiin se luja, ehyt seinä, johon vieraan valloittajan aseet viime talvena murtuivat. Tämäkin vaatimaton tilaisuus kokee omalta osaltaan palvella samaa yhteisen isänmaamme lujittamistyötä. Mutta onpa meillä aivan käytännöllinenkin tarkoitus kokoontua juuri nyt: kansansivistysopillisen yhdistyksen perustaminen, tarkoitus, joka on kutsukirjeessä arvoisille läsnäolijoille sanottu.

Näillä avaussanoilla Helsingin suomenkielisen työväenopiston johtaja, maisteri T.I. Wuorenrinne aloitti Kansansivistysopillisen Yhdistyksen perustavan kokouksen Elannon hallintoneuvoston huoneistossa 7.12.1940 kello 14. Kokoukseen osallistui 37 kutsutusta 22 kansansivistystyön eri tehtävissä toimivaa henkilöä. T.I. Wuorenrinteen pitämän alustuksen ja sitä seuranneen keskustelun jälkeen päätettiin yksimielisesti perustaa yhdistys, ja valittiin ensimmäiset toimihenkilöt: esimieheksi johtaja T.I. Wuorenrinne, varaesimieheksi kanslianeuvos Niilo Liakka sekä johtokunnan jäseniksi kouluneuvos Yrjö Länsiluoto, opettaja Arvi Hautamäki ja kansanopiston johtaja Erkki Paavolainen. (Kansansivistysopillisen Yhdistyksen pöytäkirjat 1940.)

Vasta päättyneen Suomen talvisodan kokemukset olivat luoneet henkistä ilmapiiriä suotuisaksi yhteistoiminnalle ja, kuten tänään sanottaisiin, yhteisöllisyydelle. Kansansivistystyötä organisoivat järjestöt ja oppilaitokset olivat jo vakiinnuttaneet asemansa: Kansanvalistusseura (perustettu 1874), kansanopistot (1889 alkaen), työväenopistot (1899 alkaen), kirkon ja työväenliikkeen sivistysjärjestöt (mm. Työväen Sivistysliitto 1919 alkaen). Myös kansansivistäjien koulutus oli päässyt hyvään vauhtiin Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa, ja syksyllä 1940 vakinaistettiin päätoimiseksi kansansivistysopin opettajan virka. ”Kansansivistystyöväen” lukumäärä oli kasvussa, ja niin muodoin tarve ja edellytykset yhdistyksen perustamiselle olivat olemassa.

Kansansivistysopillisen Yhdistyksen tarkoituksena oli edistää alan tutkimusta ja teoreettista keskustelua järjestämällä esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa. Yhdistys perustui henkilöjäsenille, jotka johtokunta valitsee. Akateeminen osuus jäsenistössä oli varsin vahva, sillä neljännes ensimmäisen toimintavuoden jäsenistä oli tohtoreita tai professoreita. Alfred Kordelinin säätiö ja vapaan sivistystyön järjestöt tukivat rahallisesti alusta alkaen yhdistyksen toimintaa.

Toiminnan painopiste oli aluksi Helsingissä, mutta kun Yhteiskunnallinen Korkeakoulu muutti vuonna 1960 Tampereelle, siirrettiin myös yhdistyksen hallinto pari vuotta myöhemmin sinne. Professuuriksi vuonna 1946 korotettu kansansivistysopin opettajan virkanimike ja oppiaine muutettiin kansainvälisiä esikuvia seurailen aikuiskasvatukseksi vuonna 1965, ja yhdistyksen nimi muutettiin viiveellä Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuraksi vuonna 1971.

Keskeinen rooli tutkimusseuran toiminnassa on ollut johtokunnalla ja sen toimihenkilöillä. He ovat voineet ja halunneet pitkäaikaisesti sitoutua tehtäviinsä: ensimmäinen esimies T. I. Wuorenrinne vuoteen 1954, sitten professori Urpo Harva vuoteen 1973, ja sitten Aulis Alanen, Jukka Tuomisto, Antti Kauppi ja nykyisin professori Anja Heikkinen.

Aikuiskasvatuksen Tutkimusseuran (ATS) 70-vuotisen toiminnan merkittävintä ja kestäväntä antia on ollut nyt jo varsin laajaksi ja monipuoliseksi kehittynyt julkaisutoiminta. Tärkeimpänä yhteistyökumppanina tässä työssä on ollut Kansanvalistusseura. Taloudellista tukea julkaisuihin on saatu A. Kordelinin säätiöltä ja Suomen Akatemialta. Luettelonomaisesti kirjataan tähän tärkeimmät: Seuran vuosikirja (1942–) 48 vuosikertaa, aikakauslehti Kansansivistys (1948–1954), Aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti Aikuiskasvatus (1981–) 30 vuosikertaa sekä vapaan kansansivistystyön ja aikuiskasvatuksen bibliografiat vuosilta 1820–1987. Myös alan oppikirjoja on yhdistys ollut aikaan saattamassa.

Seuran toiminnan nykyprofiiliin kuuluu myös tutkijasuhdeiden ja yhteistyön ylläpito niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisia on järjestetty vuodesta 1989 lähtien parin kolmen vuoden välein eri yliopistopaikkakunnilla, viimeisin järjestysluvultaan IX Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa helmikuussa 2010. Pohjoismaisia aikuiskasvatuksen konferensseja on järjestetty vuodesta 1990 alkaen Göteborgissa yhteistyössä Pohjolan kansanakatemia (Nordens folkliga akademi) kanssa. Eurooppalaisia yhteyksiä vaalitaan ESREAn (European Society for Research on the Education of Adults) kanssa järjestämällä kansainvälisiä tutkijakonferensseja, viimeksi Turussa kesäkuussa 2009 ja syyskuussa Linköpingissä 2010. Näistä tapaamisista ja konferensseista on toimitettu yleensä myös printti- tai nettijulkaisuja.

* * *

Kun *Kasvatus & Aika* tarjosi palstansa aikuiskasvatuksen erikoisnumerolle, teemaksi valittiin ”Aikuiskasvatus eilen, tänään ja huomenna” lehden varsinaista nimeä myötäillen. Tiedeartikkeleista eiliseen ulottuvat erityisesti Kokon ja Langin artikkelit ja arvosteluosastosta Leinosen ja Mäki-Kulmalan kirjoitukset. Vahvasti ajan tasalla ja tässä päivässä ollaan Mäkisen ja Annalan tiedeartikkelissa ja Filanderin katsauksessa, jossa viritellään keskustelua aikuiskasvatustieteestä oppikirjojen lähiluvun avulla. Tulevaisuuteen tähdäten ja toisin tekemisen mahdollisuuksia kysyen edetään Vuorikosken ja Räisäsen tiedeartikkelissa ja Poikeloiden Pbl-katsauksessa.

Ajankohtaista-osastossa palautetaan mieleen professori Urpo Harvan (1910–1994) ajatuksia ja elämäntyötä Mäki-Kulmalan esseessä. Harva oli mukana edellä kuvatussa Kansansivistysopillisen Yhdistyksen perustavassa kokouksessa, ja juuri hän oli tullut valituksi vakinaiseksi kansansivistysopin opettajaksi kilpahakijoinaan kasvatustieteilijä Matti Koskenniemi ja filosofi Kalle Sorainen. Viran muututtua professuuriksi tuli Harvasta alansa ensimmäinen professori sekä meillä Suomessa että myös Pohjoismaissa. Professori Harva toimi muun muassa Yhteiskunnallisen Korkeakoulun rehtorina vuosina 1944–1948 ja

vararehtorina 1949–1956. Aikuiskasvatuksen professuurista hän jäi eläkkeelle vuonna 1973. (Ks. tarkemmin <http://artikkelihaku.kansallisbiografia.fi/artikkeli/8218/>).

Pitkän työuran aikuiskasvattajana ja järjestöaktiivina tehnyt kansalaisopiston rehtori Riitta Miettinen esittelee ja summaa profiiliosastossa ajatuksiaan viime vuosikymmenten ja tämän päivän opistotyöstä. Puheenvuoro on tärkeimpiä, mitä aiheesta kansalaisopistot ja valta on viime vuosina esitetty. Onkohan niin että vasta eläkkeelle siirtymisen kynnyksellä voidaan tällaisia rohkeita ja rehellisiä mielipiteitä esittää?

Kiitän kaikkia tämän verkkolehden tekemiseen osallistuneita ja toivotan Oikein Hyvää Joulua ja Uutta Vuotta 2011!

FM Rainer Aaltonen on Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen lehtori